

626110

626120

626130

626140

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΚΓ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Δ Ι Α Ζ Ω Μ Α

3909030
3909020
3909010
3909000
3908990
3908980
39089703909030
3909020
3909010
3909000
3908990
3908980
3908970

ΡΩΜΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΧΩΡΗΓΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ

Νεώτερη
Κατασκευή

Τοιχοδομή

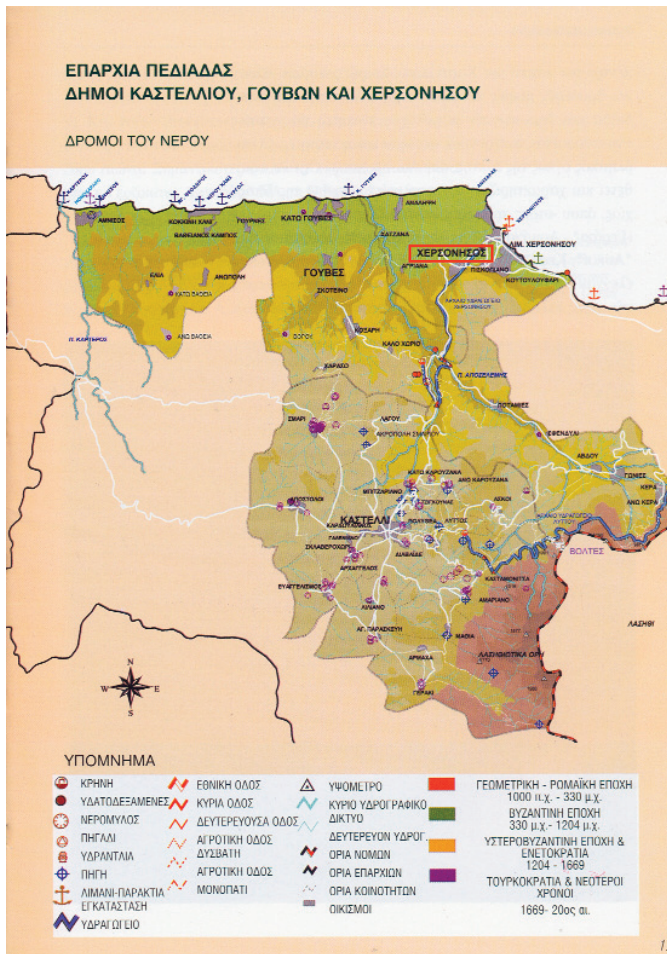
ΔΕΗ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	σελ.3
ΡΩΜΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	σελ.5
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ	σελ.6
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ	σελ.8
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ	σελ.8
ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ - ΥΛΙΚΑ	σελ.9

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

Σε απόσταση 26 χιλιομέτρων ανατολικά του Ηρακλείου στη δυτική πλευρά του κόλπου των Μαλλίων, κάτω από τον σύγχρονο οικισμό του Λιμένα Χερσονήσου βρίσκεται ο πυρήνας της αρχαίας Χερσονήσου ή Χερρονήσου, στην περιοχή που σήμερα ονομάζεται, σίγουρα όχι τυχαία, «Πόλη». Φαίνεται ότι η ευρύτερη περιοχή, δυτικά του Λ. Χερσονήσου, κατοικήθηκε ήδη από τα Μινωικά χρόνια. Η πόλη όμως γνώρισε μεγάλη ακμή κυρίως κατά την ελληνιστική - ρωμαϊκή & Πρωτοβυζαντινή περίοδο. Απετέλεσε ένα από τα σημαντικότερα και ασφαλέστερα λιμάνια στα Βόρεια παράλια της Κρήτης με δύο φυσικούς κολπίσκους να αγκαλιάζουν το ακρωτήριο Καστρί και να παρέχουν ασφαλές αγκυροβόλι στα πλοία ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες. Ήταν αρχικά το επίνειο της Λύττου, (κατά τον Όμηρο Λύκτος) μιας σημαντικότητας πόλης των

ιστορικών χρόνων της Κρήτης που βρίσκεται σε απόσταση 15 χιλ. στο εσωτερικό του Ν. Ηρακλείου δίπλα στο σύγχρονο χωριό Ξιδάς.

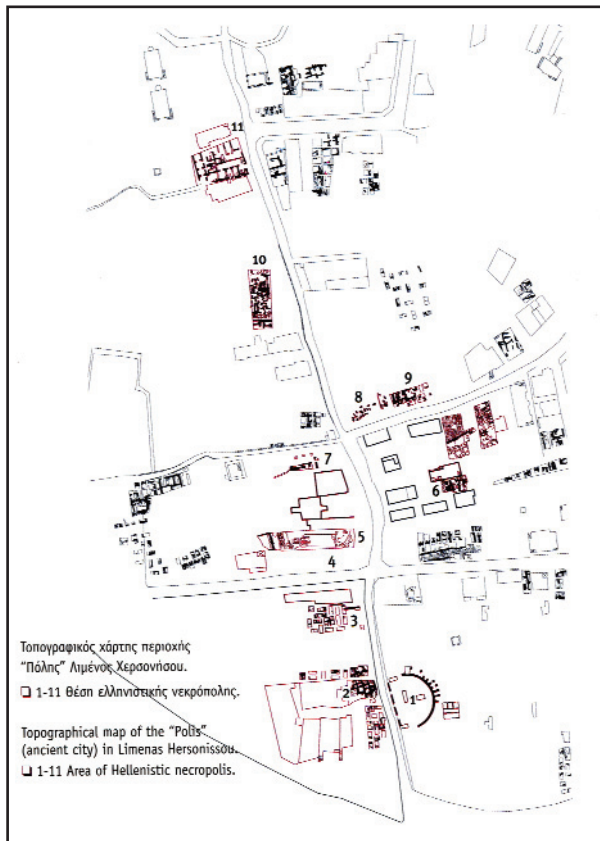

Το ακρωτήριο Καστρί (Γκραβούρα Spratt 1865)

Το ακρωτήριο Καστρί (Αεροφωτογραφία)

Αργότερα γίνεται αυτόνομη (4^{ος} αι. π. χ.) και κόβει το δικό της νόμισμα. Κατά μια παράδοση η Χερσονήσος ιδρύθηκε από Τυρρηγούς πειρατές που έφεραν μαζί τους το άγαλμα της θεάς Βριτομάρτιδος Αρτέμιδος που ήταν πολιούχος της πόλης και που προς τιμήν της είχε ιδρυθεί ομόνυμο ιερό.

1-11 Θέσεις Ελληνιστικών ταφών

Ιχθυοδεξαμενές Ρωμαϊκών χρόνων

Καστρί. Παλαιοχριστιανική Βασιλική

Τμήμα υδραγωγείου Χερσονήσου

Στοιχεία για την ελληνιστική πόλη αντλούμε κύρια από τα νεκροταφεία της περιοχής ενώ η κατοίκηση κατά την ρωμαϊκή και παλαιοχριστιανική περίοδο είναι πυκνότερη. Η πόλη σώζει αρκετά δημόσια κτήρια όπως ρωμαϊκά λουτρά (θέρμες), υδραγωγείο, δεξαμενές, τμήματα δρόμων, μεγάλα κτηριακά συγκροτήματα ορισμένα με ψηφιδωτά, κεραμικά εργαστήρια, αναβρυτήριο, θέατρο, 3 ιχθυοδεξαμενές, παλαιοχριστιανικές βασιλικές. Η ύπαρξη Επισκόπου στη Χερσόνησο μας είναι ήδη γνωστή από το 431 μ.Χ (Γ' Οικουμενική Σύνοδος). Η περίοδος της παρακμής της πόλης τοποθετείται στον 7^ο αι. και συνοδεύεται από μια σταδιακή εγκατάλειψη όπως μας δείχνουν τα ανασκαφικά δεδομένα.

Στα νεώτερα χρόνια, πληροφορίες για τις σωζόμενες αρχαιότητες της Χερσονήσου μας δίνει ο Ιταλός Ο. Belli που το 1856 επισκέφτηκε τη Χερσόνησο και γράφει σχετικά:

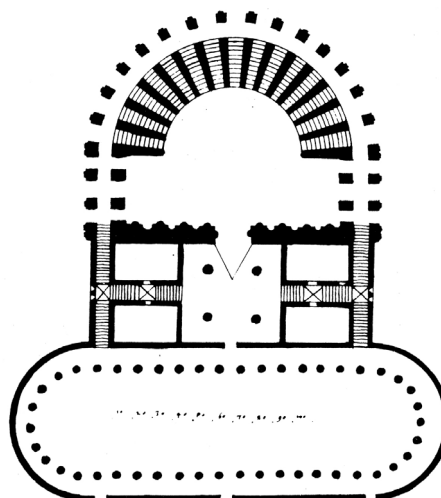
«Η πόλη της Χερσονήσου ήταν μικρή. Ήταν το λιμάνι της Λύττου και όμως έχει ένα αμφιθέατρο κι ένα θέατρο, όχι πολύ μεγάλο και πολύ αραιά οικοδομήματα. Είχε ένα λιμάνι, που τώρα επιχωματωμένο, είναι ικανό να χωρέσει 30 γαλέρες. Ο Στράβων λέει πως εδώ ήταν ο ναός της Βριτομάρτιδος που φαίνονται τα ίχνη του».

Ο Onorio Belli μας διασώζει επίσης σχέδιο του θεάτρου της Χερσονήσου ανάμεσα σε άλλα 8 μνημειακών κτηρίων της Κρήτης (κύρια θέατρα). Πολύ ενδιαφέρουσα είναι και η περιγραφή του Spratt για την εικόνα της Χερσονήσου στα 1865.

ΤΟ ΡΩΜΑΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Ρωμαϊκό θέατρο (Αεροφωτογραφία Χερσονήσου)

Ρωμαϊκό θέατρο Χερσονήσου (σχέδιο Ο. Belli)

Ρωμαϊκό θέατρο Χερσονήσου

Στην αρχή του σύγχρονου οικισμού του Λιμένα Χερσονήσου από την πλευρά του Ηρακλείου μιά παράκαμψη του κεντρικού δρόμου προς τα αριστερά (βόρεια) και σε μικρή απόσταση από αυτόν, βρίσκεται το αρχαίο θέατρο της Χερσονήσου. Στοιχεία για τη μορφή του θεάτρου μας δίνει ο Ο. Belli που είχε αποτυπώσει το θέατρο καθώς και ο Sanders. Το προστώο (portico) ήταν μοναδικό καθώς είχε καμπύλα άκρα με εσωτερική κιονοστοιχία. Το μήκος του ήταν 83μ. και το πλάτος 30μ. Αν και υπήρχε είσοδος από το προστώο στο postscaenium

και από εκεί στη σκηνή, η κύρια είσοδος στο θέατρο γινόταν από τις κλίμακες που οδηγούσαν στις παρόδους και από εκεί στο κοίλο του θεάτρου, το οποίο είχε ένα μόνο διάζωμα. Την εξωτερική πλευρά του αναλημματικού τοίχου του κοίλου διέτρεχε η συνηθισμένη για τα ρωμαϊκά θέατρα στοά.

Η πρόσοψη της σκηνής (scaenae frons) μήκους 43μ. είναι μάλλον απλή με μια κεντρική πόρτα και μικρές ημικυκλικές κόγχες και ημικίονες. Η κεντρική είσοδος οδηγεί στην αίθουσα πίσω από τη σκηνή (postscaenium) έκτασης 18τ.μ. με τέσσερις κίονες στο εσωτερικό. Από εδώ κλίμακες οδηγούσαν σε πλευρικές αίθουσες και από εκεί στις κλίμακες των παρόδων.

Το βασικό στοιχείο του θεάτρου που διασώζεται είναι το τοίχιο στήριξης του κοίλου (cavea) φτιαγμένο από κονίαμα πάχους 0,75 μέτρα και ύψους μέχρι 3 μέτρα. Η εσωτερική διάμετρός του είναι 33,25 μ ενώ απέναντι βρίσκονται οι 14 βάσεις των εξωτερικών ασφίδων του κτιρίου που έχουν ελάχιστο φάρδος 2,00 μ και βάθος 2,20 μέτρα.

Ρωμαϊκό θέατρο Χερσονήσου

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

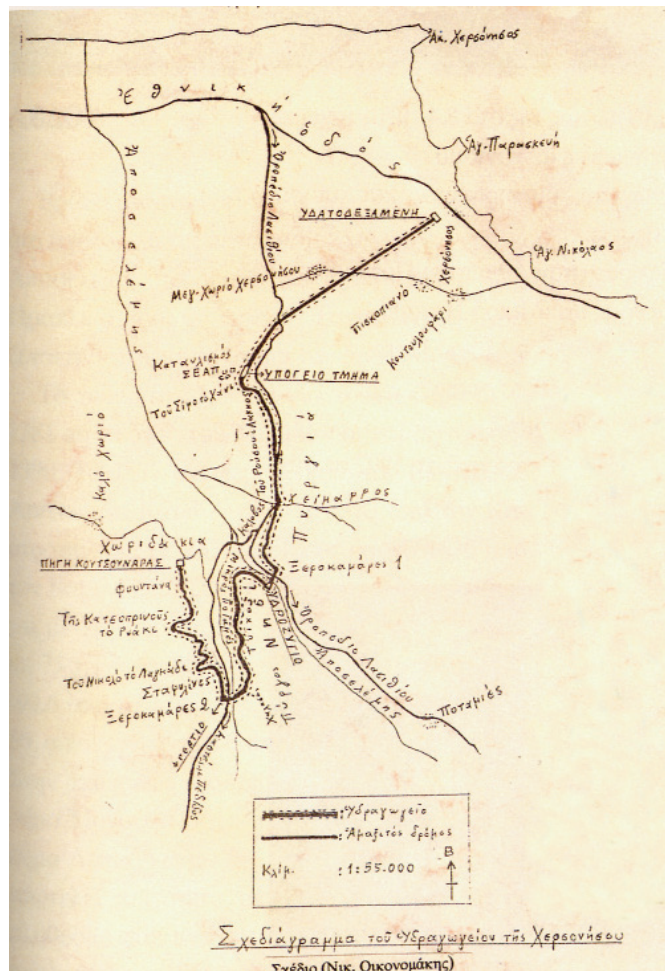
Ρωμαϊκό θέατρο Χερσονήσου

Το μνημείο δεν έχει ανασκαφεί συστηματικά. Επιφανειακά είναι ορατά τμήματα του τοιχίου στήριξης του κοίλου καθώς και ο εξωτερικός τοίχος της σκηνής στο άκρο του δρόμου του οικισμού που διέρχεται από εκεί (οδός Δημοκρατίας).

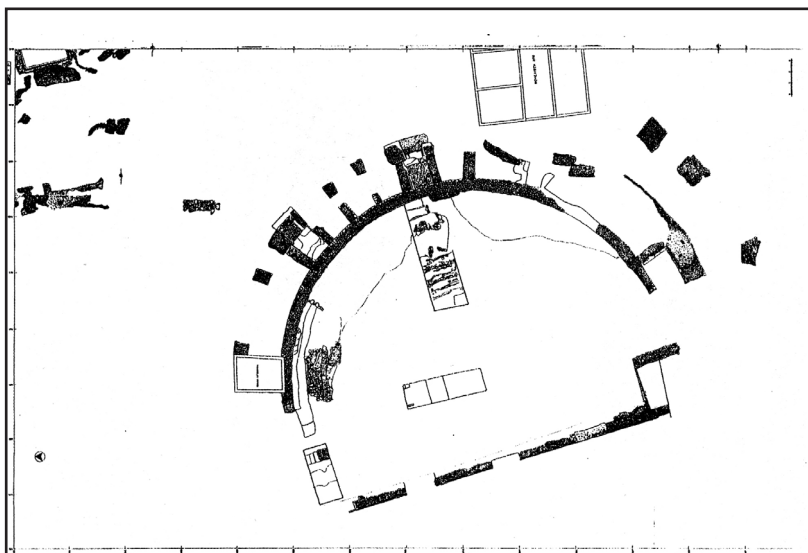
Παράλληλα, στην ευρύτερη περιοχή πίσω από το κοίλο του θεάτρου, υπάρχουν τοίχοι κτηρίων ίσως από κτήρια που θα μπορούσαν να σχετίζονται με το θέατρο και θα πρέπει να διερευνηθούν και εξαχθούν σχετικά συμπεράσματα.

Το θέατρο καθώς και τα προσκτίσματα αυτά βρίσκονται σε περιοχή που έχει απαλλοτριωθεί από το ΥΠΠΟΤ εκτός από τα τμήματα των δρόμων του σχεδίου πόλεως (έκταση 2.903,75 τ.μ και τιμή μονάδος 639,89 €/τ.μ) τα οποία εκκρεμούν να απαλλοτριωθούν από το ΥΠΠΟΤ μετά την πρόσφατη τροποποίηση του σχεδίου πόλεως με σκοπό την προστασία και ενοποίηση του μόνου ουσιαστικά αρχ/κού πυρήνα που μπόρεσε να διατηρηθεί ορατός στον Λιμένα Χερσονήσου που αποτελεί τον υπ' αρ. 1 τουριστικό προορισμό του Ν. Ηρακλείου.

Ο χώρος του θεάτρου σε συνδυασμό με το όμορο απαλλοτριωμένο οικόπεδο Μιχελακάκη όπου έχει αποκαλυφθεί τμήμα εκτεταμένου λουτρικού συγκροτήματος και με το επίσης όμορο απαλλοτριωμένο οικόπεδο Ασπετάκη, όπου έχει αποκαλυφθεί Ρωμαϊκός δρόμος απολαξευμένες πλάκες αρίστης διατήρησης, μπορεί να ενταχθεί σε πολιτιστική διαδρομή που θα ξεκινάει από την ενδοχώρα παράλληλα με το Ρωμαϊκό υδραγωγείο, θα διέρχεται από την τεράστια δεξαμενή νερού στη θέση «Παλάτια» (οικόπεδο Αποστολάκη υπό απαλλοτρίωση) και θα καταλήγει στο κέντρο της αρχαίας πόλης. Στον αρχαιολογικό χώρο του αρχαίου θεάτρου εντάσσεται επίσης το οικόπεδο Φ. Φραγκιαδάκη (υπό απαλλοτρίωση), όμορο προς ανατολάς με το οικόπεδο Μιχελακάκη και σε επαφή με την έκταση του θεάτρου προς Νότο όπου συνεχίζεται το μνημειώδες λουτρικό συγκρότημα του οικοπέδου Μιχελακάκη.

Υδραγωγείο Χερσονήσου (σχεδιάγραμμα)

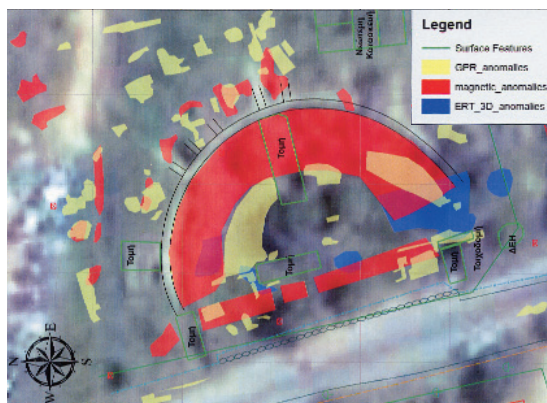
Διερευνητικές τομές 1995

Κατά το 1995 έγιναν κάποιες διερευνητικές τομές από την ΚΓ' ΕΠΚΑ οι οποίες έχουν μερικώς επιχωματωθεί. Κατά την διερευνητική αυτή ανασκαφική έρευνα (έγιναν 4 τομές, στο βόρειο και νότιο άκρο του τοίχου της σκηνής, στην ορχήστρα του θεάτρου, στο κέντρο του κοίλου) αποκαλύφθηκαν τα εξής τμήματά του:

- Τμήμα από τον αναλημματικό τοίχο του κοίλου πλάτους 0,90μ. και σωζόμενου ύψους έως και 2μ. Είναι κτισμένος από λίθους και κονίαμα (concrete) και επενδυμένος με τετράγωνες πηλόπλακες. Ενισχύεται με 10 τουλάχιστον αντηρίδες και πεσσούς.
- Τμήμα κλίμακας –στον αναλημματικό τοίχο του κοίλου- που οδηγούσε στις ανώτερες σειρές των εδράνων του κοίλου (vomitorium).
- Τμήμα από το υπόστρωμα των κερκίδων του κοίλου από χώμα και λίθους.
- Τμήμα από τους λαξευμένους στο βράχο αναβαθμούς στο κέντρο του κοίλου– η επίπεδη επιφάνεια τους καλύπτεται με μικρούς πλακοειδείς λίθους και κονίαμα (σύμφωνα με τον Ξανθουδίδη (ΑΔ 1918), τα λίθινα έδρανα που κάλυπταν τους αναβαθμούς αφαιρέθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αι).
- Ο εξωτερικός δυτικός τοίχος της σκηνής καθώς και τμήμα πιθανότατα του παρασκηνίου.
- Τμήμα από το πλακόστρωτο δάπεδο της ορχήστρας, αν και το δάπεδο δεν ήταν εξ ολοκλήρου πλακόστρωτο. Στο κέντρο το δάπεδο είναι από χώμα και κονίαμα.

Γεωφυσική έρευνα

Αποτελέσματα γεωφυσικών ερευνών

Το 2008 πραγματοποιήθηκε γεωφυσική έρευνα και χαρτογράφηση του αρχαίου θεάτρου

από το ΙΤΕ μετά την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας μεταξύ της ΚΓ΄ ΕΠΚΑ και του Δήμου Χερσονήσου.

Οι γεωφυσικές έρευνες έγιναν με τη χρήση των μεθόδων του γεωραντάρ, της ηλεκτρικής αντίστασης του εδάφους, ηλεκτρικής τομογραφίας και των μαγνητικών διασκοπήσεων. Κατά τις γεωφυσικές έρευνες διερευνήθηκε συνολική έκταση 2000 τμ. Όλες οι μέθοδοι είχαν τη δυνατότητα να χαρτογραφήσουν αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του αρχαίου θεάτρου σε διαφορετικά βάθη και να συμπληρώσουν τη εικόνα των επιφανειακών καταλοίπων καθώς και εν μέρει των 4 διερευνητικών τομών που είχαν γίνει το 1995.

Δυστυχώς οι μετρήσεις του γεωραντάρ πάνω στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο δυτικά του θεάτρου όπου πρέπει να εκτεινόταν ακόμα τμήματα του θεάτρου δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα αφού κατά μήκος του δρόμου περνά αγωγός. Θα πρέπει παράλληλα να υπάρχει στη σκέψη μας τυχόν συσχετισμός κτηριακού συγκροτήματος δυτικά του θεάτρου που αποκαλύφθηκε κατά την ανασκαφή του οικοπέδου Ι. Πεχυνάκη-Δρακοπούλου από την Εφορεία μας.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ

Η επέμβαση στο μνημείο είναι αναγκαία διότι:

- 1) Το μνημείο δεν είναι ανασκαμμένο και δεν υπάρχει λεπτομερής αποτύπωση.
- 2) Υπάρχουν προσκίσματα στο ευρύτερο τμήμα του απαλλοτριωμένου χώρου που πρέπει και αυτά να ανασκαφούν και να εξετασθεί ο συσχετισμός τους με το θέατρο.
- 3) Αναγκαιότητα συνεξέτασης των κτηρίων του οικοπέδου Πεχυνάκη-Δρακοπούλου αφού βέβαια θα έχει διερευνηθεί το θέατρο αυτό καθεαυτό και σε συσχετισμό με το σχέδιο του Ο. Belli και τις πληροφορίες που μας διασώζει ο ίδιος σε επιστολή του. Μέρος του θεάτρου σίγουρα εκτεινόταν τουλάχιστον κάτω από το δρόμο της Χερσονήσου και πιθανόν και στο απέναντι οικόπεδο που αναφέρθηκε.
- 4) Οργάνωση – ανάδειξη του χώρου ως αρχ/κού πάρκου μιας και αποτελεί τον κύριο αρχ/κό πυρήνα στην καρδιά του Λιμένα Χερσονήσου που θα μπορούσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον των πολυάριθμων τουριστών που τον επισκέπτονται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Ο προγραμματισμός για τις επεμβάσεις στο μνημείο περιλαμβάνουν δύο φάσεις (την α΄ φάση των άμεσων επεμβάσεων και τη β΄ φάση των μακροπρόθεσμων επεμβάσεων).

Α΄ Άμεσες επεμβάσεις στο μνημείο

Προτείνονται οι ακόλουθες:

- 1) Καθαρισμός μνημείου από τη βλάστηση.

- 2) Ανασκαφική έρευνα του μνημείου.
- 3) Αποτύπωση του μνημείου.
- 4) Γεωφυσική διερεύνηση του υπολοίπου απαλλοτριωμένου χώρου σε συνέχεια του θεάτρου όπου σε ορισμένα σημεία σώζονται επιφανειακά τμήματα τοίχων.

Η διάρκεια υλοποίησης των παρεμβάσεων της α' φάσης υπολογίζεται σε 18 μήνες.

Β' Μακροπρόθεσμες επεμβάσεις

- 1) Μελέτη παθολογίας και μελέτη συντήρησης – αποκατάστασης του μνημείου.
- 2) Συντήρηση μνημείου.
- 3) Ανασκαφική έρευνα του υπόλοιπου χώρου όπου έγινε η γεωφυσική διερεύνηση.
- 4) Μελέτη ανάδειξης θεάτρου και περιβάλλοντα χώρου σε αρχ/κό πάρκο (Περίφραξη, πινακίδες πληροφόρησης, καθορισμός διαδρομής επισκεπτών, κλπ).

Η διάρκεια υλοποίησης των παρεμβάσεων της β' φάσης υπολογίζεται στα 4 χρόνια.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ – ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ – ΥΛΙΚΑ

Οι ανάγκες του έργου ανά φάση όπως αυτές περιγράφηκαν παραπάνω είναι οι ακόλουθες:

Α' φάση άμεσων παρεμβάσεων:

• Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού (1 αρχαιολόγος, 6 εργατοτεχνίτες, 1 σχεδιαστής, 2 συντηρητές)	270.000 ₺
• Υλικοτεχνική υποδομή (εργαλεία, υλικά συντήρησης, υλικά κάλυψης – προστασίας προϊόντα αποψίλωσης, κλπ.)	30.000 ₺
• Δαπάνη επιφανειακής γεωφυσικής διερεύνησης	7.000 ₺
• Έξοδα μεταφοράς προϊόντων	3.000 ₺
ΣΥΝΟΛΟ:	310.000 ₺

Β' φάση μακροπρόθεσμων παρεμβάσεων:

• Κόστος μισθοδοσίας προσωπικού (1 αρχαιολόγος, 6 εργατοτεχνίτες, 2 συντηρητές, 1 μηχανικός για δυο χρόνια, 1 σχεδιαστής,)	742.000 ₺
• Υλικοτεχνική υποδομή (εργαλεία, αδρανή υλικά, υλικά συντήρησης, ικριώματα εργασίας, υλικά κάλυψης προστασίας)	150.000 ₺
• Οργάνωση χώρου, περίφραξη, πινακίδες πληροφόρησης, πορεία επισκεπτών, φύτευσης, κλπ.)	150.000 ₺
• Μεταφορά υλικών	3.000 ₺
ΣΥΝΟΛΟ:	1.045.000 ₺

Ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται κατ' εκτίμηση και με τις τρέχουσες τιμές στο ποσόν των **1.355.000 ₺**.